

Ehrlich Éva
(1932–2009)

Meghalt Éva. Súlyos veszteség a hazai tudományosságának, a gyakorlati gazdaságpolitikának, pótolhatatlan veszteség férjének, családjának, barátainak és kollégáinak. Nem tudok róla a szakma racionális objektivitásával szólni. A több mint negyvenéves meleg barátságunk s Éva különleges embersége, mindig mindent vállaló segítőkészsége, nyughatatlan kutatói mentalitása, kimeríthetetlen érdeklődése, ezernyi beszélgetés, közös munka és emlék úgyszólván lehetetlenné teszi ezt.

Elvesztettünk egy Embert!

De mégsem gyászolni akarom, hanem méltatni teljes, nagyszerű életművét. Úttörő kutatói munkássága először a Tervhivatal kutatócsoportjában, majd az Akadémia Világgazdasági Kutatóintézetében az 1970-es évek óta összekapcsolódott a gazdasági növekedés titkainak megfejtésével. Ez vezérelte a nehéz összehasonlító kutatás útjára. Mi volt a titka Japán és az Egyesült Államok különleges gazdasági teljesítményeinek? S mi ennek a relevanciája a magyar fejlődés útjára? A felzárkózás anatómiája érdekelt. A rendkívüli eredmények felhívták a figyelmet az infrastruktúra különleges szerepére a gazdasági teljesítményekben, s ezt is széles nemzetközi összehasonlítás alapján bizonyította. Éva munkája nélkül nem volt elképzelhető a különböző kormányok és számos nemzetközi gazdasági szervezet elemző vizsgálata, gazdasági programok készítése. Az elmúlt húsz évben az átalakulás útját igyekezett kikövegni modellkereső vizsgálataival. Fáradhatatlan volt, és különlegesen hatékony munkás.

Az igazság szent volt számára, amit akkor is kimondott, ha merev, ideologikus ellenállásba ütközött. Magam is tanúja voltam egy ilyen konfrontációnak a hivatalostól jócskán és kedvezőtlen irányban eltérő nemzetijövedelem-számítási eredményének megvédése kapcsán.

Nem véletlen, hogy mindenhol igényt tartottak rá. Amikor az 1970-es évek elején az Oxfordi Egyetem St. Antony's College-ában a jelentős nemzetközi rangú Michael Kaser elindította a három kötetben megjelentetni kívánt Kelet-Európa gazdaságtörténetét öszszegző kutatást, természetes volt, hogy Éva közreműködését kérte. Az ipari produktivitás összehasonlító vizsgálatába göttingeni kezdeményezésre kapcsolódott be. 1980 és 1982 között az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának munkatársaként dolgozott Genfben. Éva kiváló csapatmunkás volt. Számos kutatását kooperációban végezte. Eleinte – Éva szóhasználatával élve – tanítómesterével, Jánossy Ferencsel, majd férjével Révész Gáborral s időről időre számos fiatal közgazdával és statisztikussal, valamint gazdaságtörténész-szel dolgozott együtt. Az Európai Unió pályázata alapján általa vezetett programban 35 kutató, s az International Center for Economic Growth programjában 14 kutató munkáját irányította. Szerencsésnek mondhatja magát, akivel együtt dolgozott.

Számos kutatási programban működött együtt a világhírű svájci Paul Bairochhal és a francia Maurice Lévy-Leboyer-vel. Számításai, tanulmányai, könyvei ott sorakoznak a hazai közgazdasági elemzések legjobbjai között, de megjelentek a Világbank, az Európai Gazdasági Bizottság kiadásában, valamint Bécsben, Varsóban vagy Chilében és Kubában is. Előadásait sok ezren hallgatták a világ számos országában, a kiotói, kobei, hokkaidói egyetemeken Japánban, a New York-i Columbia Egyetemen, egy 1984-es előadói

körútja során 32 amerikai egyetemen, valamint Jeruzsálemben és Haifában, Kenyában és Portugáliában. Szakmai rangját nem az akadémiai doktori cím, hanem kutatói teljesítménye minősíti.

Kutatói pályája során az intézményes keretek nem keveset változtak, s ő kiválóan alkalmazkodott hozzájuk. Legyen az nemzetközi szervezet, hazai állami hivatal vagy kutató intézmény, ő egyenesen ment a magaválasztotta kutatói útján. Amikor az intézményfinanszírozást felváltotta a modern pályázati rendszer, akkor felkészültsége és témaérzékenysége sikeressé tette ebben a rendszerben is. Az 1990-es években számos pályázatot nyert el az OTKA, a Közlekedési Minisztérium, az Európai Unió brüsszeli bizottsága és a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programok kereteiben. Ezek jó része hatalmas kutatás-szervező munkával járt együtt. A közlekedési témában például 45 ország infrastruktúrájának hétényolc ágazatát hasonlították össze. A szakmai kihívás mellett ezekben a nagy horderejű kutatásokban az is vezérelte, hogy munkahelyét, a Világgazdasági Kutatóintézetet financiálisan is segítse, és sikeres pályázataival munkatársait munkához juttassa. Éva egyszemélyes intézmény volt.

Sajnos, kevesen tudják, hogy kiváló tanár is volt, amit leginkább fiatal munkatársaival végzett csoportmunkája során érvényesíthetett. Tanított vendégprofesszorként a Kiotói Egyetemen, és 1976 óta megszakításokkal speciális szemináriumokat és kurzusokat tartott a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen – ahol 1993-ban lett címzetes egyetemi tanár. A kutatás és oktatás elhibázott intézményes szétválasztása azonban erősen korlátozta oktatási lehetőségeit. Nagy kár. Az utána következő generációk sokat tanulhattak volna tőle.

Meghalt Éva. Súlyos veszteség a hazai tudományosságunknak, a gyakorlati gazdaságpolitikának, pótolhatatlan veszteség férjének, családjának, barátainak és kollégáinak. Elvesztünk egy kiváló Embert.

Berend T. Iván